

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/113/2005

OPINIE POLAKÓW O STOSUNKACH Z SĄSIEDNIMI KRAJAMI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

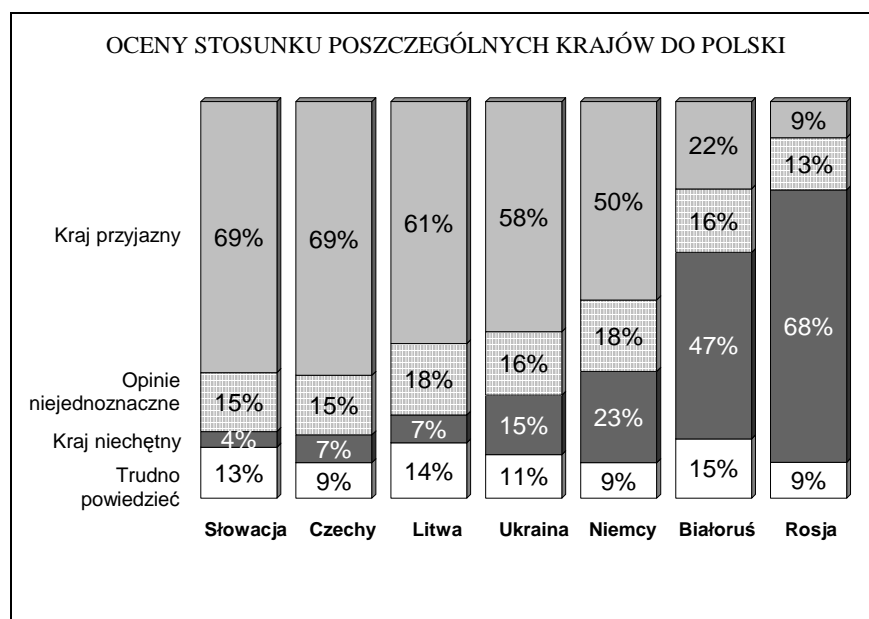
WARSZAWA, CZERWIEC 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

- Polacy mają poczucie, że żyją w życzliwym otoczeniu, w kraju mającym w większości dobrych i przyjaznych sąsiadów. Bardzo rzadko (3%) wyrażają opinię, że większość (pięć lub więcej) sąsiednich krajów jest Polsce niechętna. Z drugiej strony zaś co trzeci badany uważa, że stosunek do Polski większości sąsiednich krajów jest przyjazny i dobry.

- W ciągu ostatnich dwóch miesięcy zdecydowanie pogorszyło się postrzeganie stosunków polsko-rosyjskich. Po raz pierwszy, odkąd monitorujemy tę kwestię, większość badanych (57%) ocenia, że są one złe.

Na przestrzeni dziejów stosunki Polski z sąsiednimi państwami układały się bardzo różnie. Jak w chwili obecnej Polacy postrzegają stosunki z sąsiadami? Czy żyjemy wśród krajów nam przyjaznych czy też niechętnych? W tym kontekście ważne jest też pytanie o możliwość pojednania z Niemcami i Ukraińcami, z którymi zarówno w dalszej, jak i stosunkowo bliskiej przeszłości dochodziło do tragicznych konfliktów. Poruszyliśmy te kwestie w czerwcowym badaniu¹.

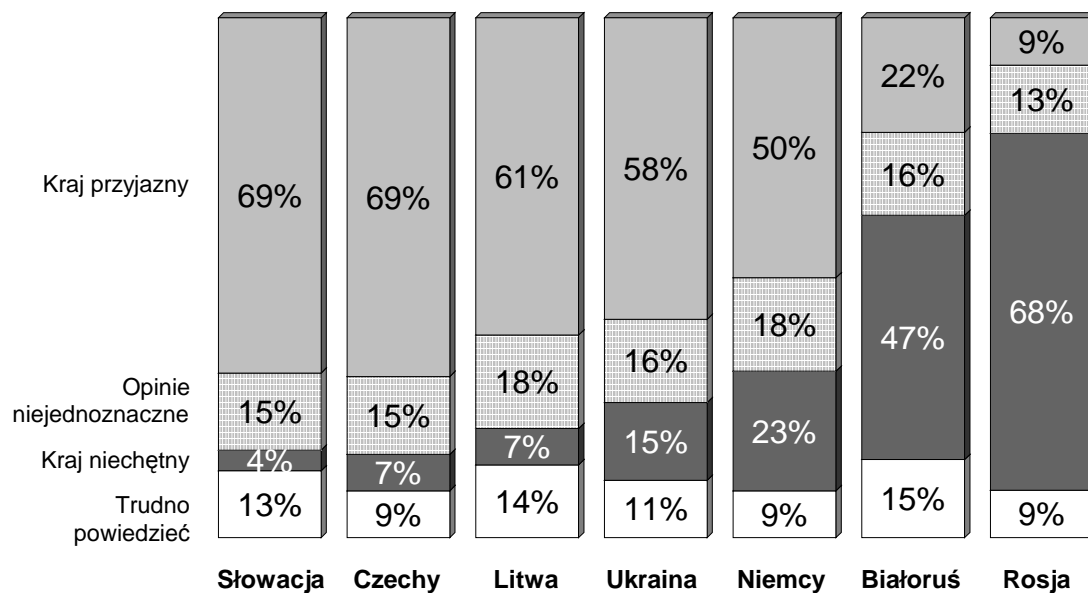
JAKICH MAMY SĄSIADÓW?

Od kilkunastu lat Polska graniczy z siedmioma państwami. Zapytaliśmy badanych, jak ich zdaniem układają się obecnie stosunki z każdym z nich. Który kraj uważają za niechętny Polsce, a kogo określają jako dobrych i przyjaznych sąsiadów. Badani posługiwali się 7-punktową skalą, na której -3 oznaczało „kraj zdecydowanie niechętny Polsce”, a +3 - „kraj przyjazny, dobry sąsiad”. Dla jasności obrazu prezentujemy wyniki pogrupowane w trzy kategorie: 1) wskazania na punkty od -3 do -1, co oznacza, że dany kraj postrzegany jest jako mniej lub bardziej niechętny Polsce, 2) wskazania na punkty od +1 do +3, co oznacza kraj przyjazny Polsce, 3) wskazania na punkt „0”, czyli opinie niejednoznaczne. Aby jednak nie zatracić całkowicie natężenia ocen pozytywnych lub negatywnych, tego, czy stosunek danego kraju do Polski badani oceniają, np. na +3 czy tylko na +1, podajemy także średnie ocen. Mają one również tę dobrą stronę, że eliminują tych, którzy nie mają wyrobionego zdania na temat danego kraju.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (181) przeprowadzono w dniach od 3 do 6 czerwca 2005 roku na liczącej 1037 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

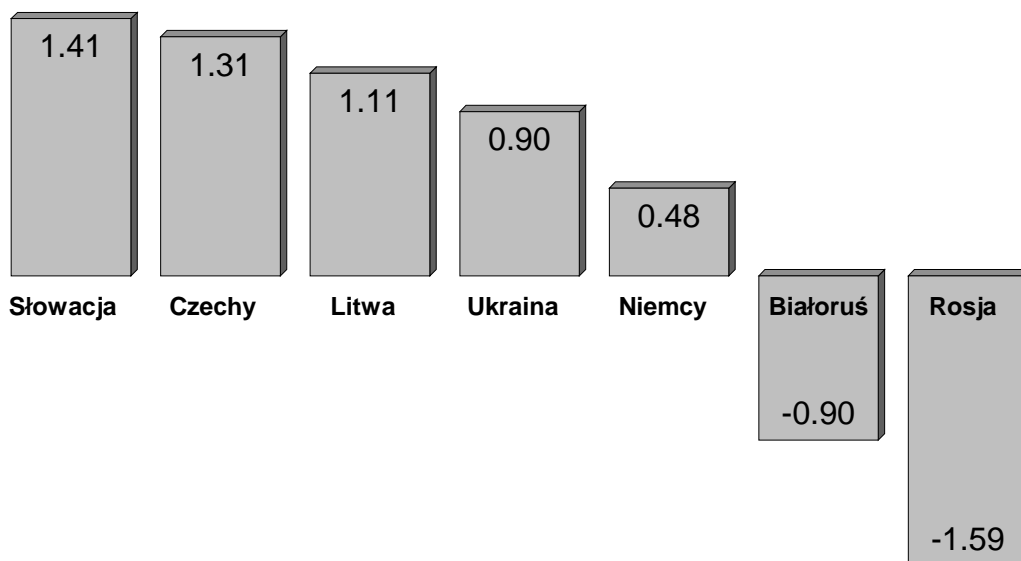
CBOS

RYS. 1. OCENY STOSUNKU POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW DO POLSKI

CBOS

RYS. 2. ŚREDNIE OCENY NA SKALI OD -3 (KRAJ ZDECYDOWANIE NIECHĘTNY POLSCE) DO +3 (KRAJ ZDECYDOWANIE PRZYJAZNY)

Najczęściej jako kraje przyjazne postrzegani są nasi południowi sąsiedzi - Słowacja i Czechy. Każdy z tych krajów ocenia tak 69% badanych. Słowacja postrzegana jest nieco lepiej, ponieważ zaledwie 4% respondentów określa ją jako kraj niechętny Polsce, podczas gdy Czechy - 7%. Różnica średnich ocen stosunku tych krajów do Polski (Słowacja: 1,41, Czechy: 1,31) jest nieistotna statystycznie².

Bardzo dobrze oceniany jest też stosunek do nas Litwy - 61% opinii pozytywnych, przy 7% negatywnych (średnia ocen 1,11), tylko nieco gorzej - Ukrainy. Jej stosunek do Polski większość badanych (58%) określa jako przyjazny, a 15% - jako niechętny (średnia ocen 0,90).

Połowa respondentów (50%) wskazuje Niemcy jako dobrych i przyjaznych sąsiadów, natomiast prawie jedna czwarta (23%) postrzega ten kraj jako niechętny Polsce. Na skali od -3 do +3 Niemcy uzyskały 0,48 punktu.

Jedynie w stosunku do dwóch spośród siedmiu krajów sąsiednich przeważa wśród badanych pogląd, że są one niechętne Polsce. Jest to przede wszystkim Rosja, którą ponad dwie trzecie (68%) określa jako kraj Polsce nieprzyjazny, a zaledwie 9% widzi w niej dobrego sąsiada. Z kolei Białoruś to zdaniem niemal połowy ankietowanych (47%) kraj niechętny Polsce, jedna piąta zaś (22%) ocenia go pozytywnie.

Postrzeganie stosunku sąsiednich krajów do Polski jest na ogół niezależne od cech społecznych i demograficznych respondentów. Należy jednak wymienić kilka specyficznych różnic. Przede wszystkim na postrzeganie Niemiec przez najstarsze pokolenie wyraźnie rzutują doświadczenia historyczne. Przypomnijmy, że o ile wśród ogółu badanych Niemcy określane są dwukrotnie częściej jako kraj życzliwy Polsce niż jej niechętny, o tyle wśród osób mających 65 lat i więcej opinie są podzielone (34% uważa je za kraj niechętny Polsce, a 30% - za życzliwy). W pewnym stopniu wiek podobnie różnicuje postrzeganie Ukrainy. Wśród osób najstarszych 41% ocenia ją jako kraj przyjazny, a 19% jako niechętny (wśród ogółu badanych odpowiednio: 58% i 15%). Na postrzeganie Ukrainy bardzo wyraźnie rzutuje także wykształcenie - im jest ono wyższe, tym częściej respondenci wskazują ją jako kraj przyjazny Polsce (od 44% wśród osób z wykształceniem podstawowym do 76% wśród mających wyższe wykształcenie). W pewnym stopniu dotyczy to także Litwy, którą więcej osób z wykształceniem wyższym (69%) niż podstawowym (51%) ocenia jako kraj Polsce życzliwy. Warto też wspomnieć o odmiennym postrzeganiu przez młodzież Białorusi, która

² Wszystkie pozostałe różnice średnich ocen są parami istotne statystycznie na poziomie 0,05.

wśród ludzi młodych, mających od 18 do 24 lat, równie często ma opinię kraju niechętnego Polsce (31%), co przyjaznego (31%).

Ciekawe, że także stopień zainteresowania polityką w większości przypadków nie różnicuje postrzegania sąsiednich państw, poza dość zrozumiałą regułą, iż osoby deklarujące małe zainteresowanie polityką lub w ogóle się nią nieinteresujące znacznie częściej niż pozostałe nie potrafią ocenić stosunku innych krajów do Polski. Pewne zróżnicowanie ocen w zależności od tej zmiennej występuje jedynie w przypadku Ukrainy i Białorusi. Ci, którzy deklarują duże i bardzo duże zainteresowanie polityką, częściej niż pozostali postrzegają Ukrainę jako kraj przyjazny Polsce, a Białoruś - jako niechętny.

Tabela 1

Zainteresowanie polityką	Oceny stosunku Ukrainy do Polski			
	kraj przyjazny	opinie niejednoznaczne	kraj niechętny	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Bardzo duże	77	13	10	0
Duże	72	9	15	4
Średnie	65	15	16	4
Małe	50	20	16	14
Brak zainteresowania	38	18	14	30

Tabela 2

Zainteresowanie polityką	Oceny stosunku Białorusi do Polski			
	kraj przyjazny	opinie niejednoznaczne	kraj niechętny	Trudno powiedzieć
	W odsetkach			
Bardzo duże	19	7	71	3
Duże	14	8	73	5
Średnie	26	16	49	9
Małe	20	19	45	16
Brak zainteresowania	20	19	23	38

Ogólnie można powiedzieć, iż Polacy mają poczucie, że żyją w życzliwym otoczeniu, w kraju mającym w większości dobrych i przyjaznych sąsiadów. Bardzo rzadko wyrażają opinię, że większość sąsiednich krajów (pięć lub więcej) jest Polsce niechętna. Uważa tak tylko 3% badanych. Z drugiej strony zaś co trzeci (33%) sądzi, że stosunek do Polski pięciu lub więcej sąsiednich krajów jest przyjazny i dobry.

Większość badanych (57%) popiera integrację Ukrainy z Unią Europejską, uważając, iż jest to korzystne dla Polski. Także wśród przeciwników przynależności naszego kraju do UE przeważa pogląd, że członkostwo Ukrainy w tej organizacji leży w interesie Polski.

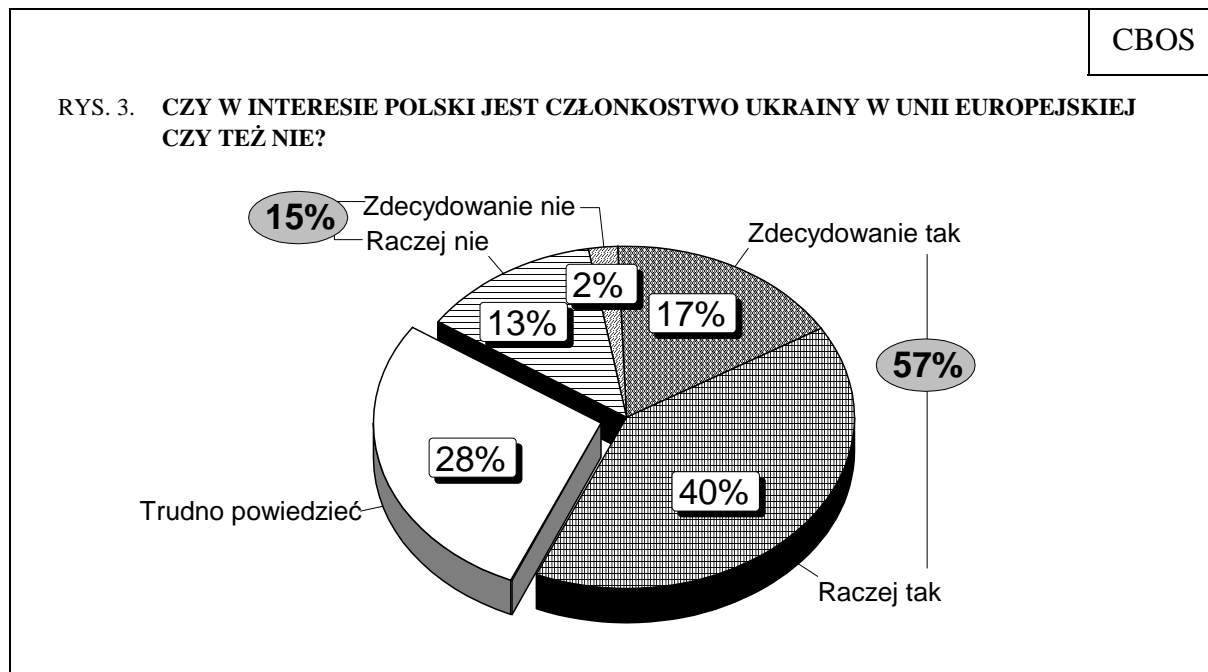
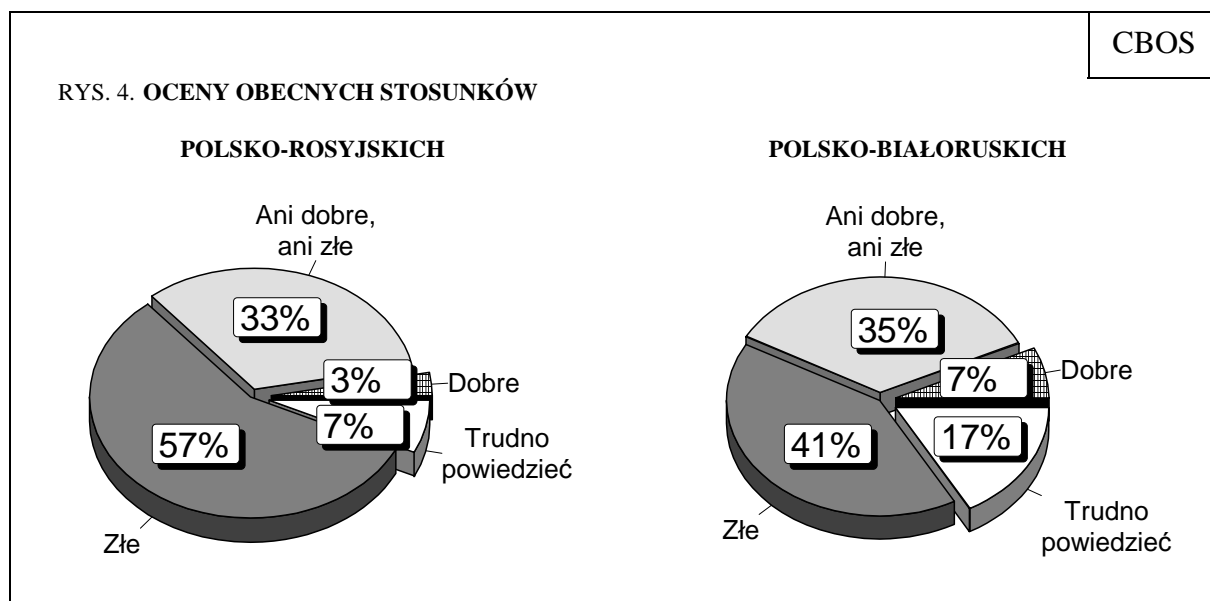

Tabela 3

Czy osobiście popiera Pan(i) członkostwo Polski w Unii Europejskiej czy też jest Pan(i) temu przeciwny?	Czy w interesie Polski jest członkostwo Ukrainy w Unii Europejskiej czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Popieram	63	14	23
Jestem temu przeciwny(a)	43	28	29
Trudno powiedzieć	39	5	56

OCENA OBECNYCH STOSUNKÓW POLSKO-ROSYJSKICH I POLSKO-BIAŁORUSKICH

Postrzeganie Rosji i Białorusi jako państw niechętnych Polsce to oczywiście skutek pogorszenia się w ostatnim czasie stosunków naszego kraju z dwoma wschodnimi sąsiadami. Ponad połowa badanych (57%) ocenia obecne stosunki polsko-rosyjskie jako złe, a tylko nieliczni (3%) jako dobre. Stosunkowo lepsze są opinie o relacjach polsko-białoruskich, ale oceny negatywne również bardzo wyraźnie przeważają nad pozytywnymi (41% wobec 7%).

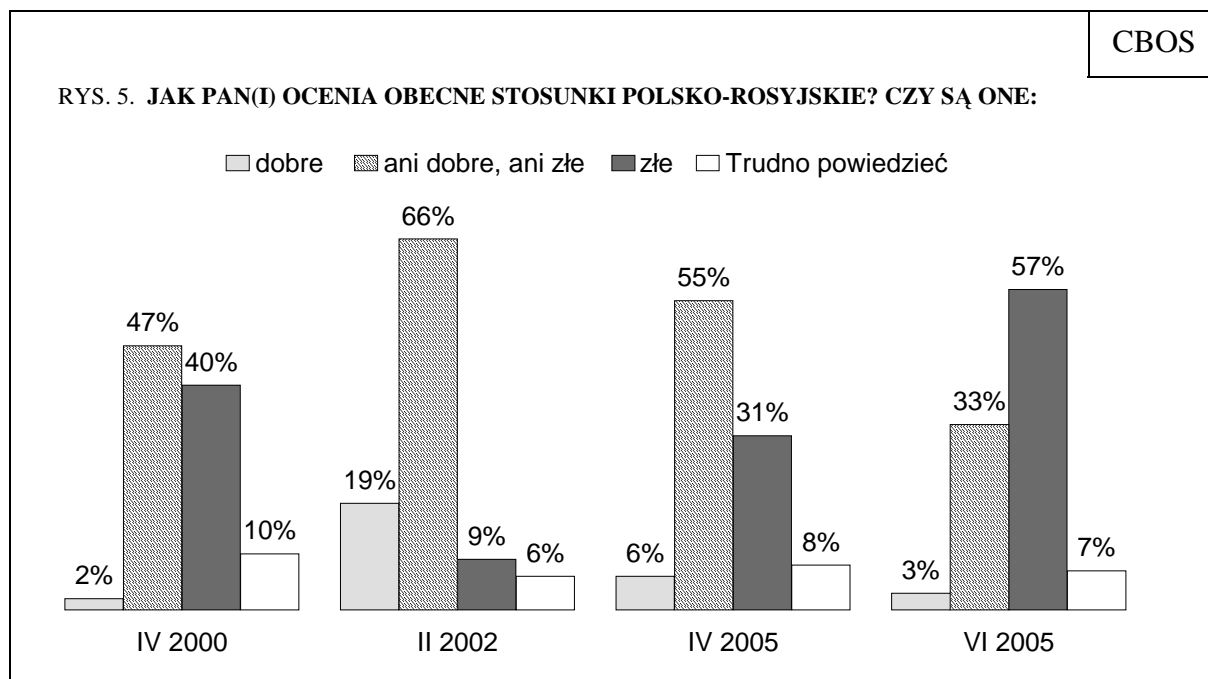

Należy podkreślić, że szczególnie często negatywne opinie o stanie stosunków z tymi krajami formułują osoby deklarujące duże zainteresowanie polityką.

Tabela 4

Zainteresowanie polityką	Oceny obecnych stosunków							
	polsko-rosyjskich				polsko-białoruskich			
	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć
	w procentach							
Bardzo duże	3	19	75	3	2	32	66	0
Duże	2	15	81	2	2	27	70	1
Średnie	4	35	58	3	9	38	44	9
Małe	2	35	54	9	7	34	36	23
Żadne	4	38	38	20	7	32	21	40

Szeroko nagłaśniane kontrowersje wokół moskiewskich obchodów 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej miały bardzo silny wpływ na postrzeganie przez polską opinię publiczną stanu stosunków polsko-rosyjskich. W porównaniu z kwietniem bieżącego roku niemal dwukrotnie wzrosła (z 31% do 57%) liczba badanych oceniających je jako złe.

Po raz pierwszy, odkąd monitorujemy tę kwestię, większość badanych wyraża przekonanie, że obecne stosunki polsko-rosyjskie są złe.

Jak już zwracaliśmy na to uwagę, szczególnie często negatywne opinie o stanie stosunków polsko-rosyjskich, jak i polsko-białoruskich wyrażają osoby deklarujące duże lub bardzo duże zainteresowanie polityką. Wiąże się z tym fakt, że oceny takie najczęściej wystawiają: kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem. Są one tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych. Negatywnym ocenom stosunków polsko-rosyjskich sprzyjają prawicowe poglądy polityczne. Natomiast opinie o stosunkach polsko-białoruskich nie są związane z orientacją polityczną badanych.

OPINIE O POJEDNANIU POLSKO-UKRAIŃSKIM I POLSKO-NIEMIECKIM

Wydarzenia „pomarańczowej rewolucji” na Ukrainie bardzo korzystnie wpłynęły na stosunek Polaków do Ukraińców³. Wzrosła wówczas nie tylko sympatia do Ukraińców, ale i optymizm co do rozwoju wzajemnych kontaktów. Przekonanie, że możliwe jest trwałe

³ Por. komunikat CBOS „Wpływ ostatnich wydarzeń na Ukrainie na stosunek Polaków do Ukraińców”, grudzień 2004.

pojednanie między naszymi narodami, osiągnęło nienotowany wcześniej poziom - sięgający czterech piątych ogółu badanych. Obecnie optymizm ten nieco osłabł, jednak nadal utrzymuje się na poziomie wyższym niż w latach wcześniejszych. Trzeba podkreślić, że badanie było realizowane przed otwarciem odbudowanego Cmentarza Orląt Lwowskich i na wyniki naszego sondażu mogły wpłynąć trwające jeszcze dyskusje na ten temat w niektórych politycznych kręgach Ukrainy.

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań								
	VI 1997	IV 1999	V 2000	V 2001	IX 2002	VII 2003	V 2004	XII 2004	VI 2005
	w procentach								
- możliwe	58	57	67	64	73	63	60	81	74
- niemożliwe	39	40	32	35	25	37	35	14	22
Trudno powiedzieć	3	3	1	1	2	0	5	5	4

Im wyższe jest wykształcenie badanych, tym częstsze przekonanie o możliwości trwałego pojednania polsko-ukraińskiego. Najczęściej wyrażają je przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, respondenci prowadzący samodzielną działalność gospodarczą, a także ludzie młodzi, uczniowie i studenci. Związek między przekonaniem o możliwości pojednania polsko-ukraińskiego a wiekiem jest bardzo charakterystyczny, warto pokazać go dokładniej.

Tabela 6

Wiek	Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:		
	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
18 - 24 lata	82	14	4
25 - 34	77	19	4
35 - 44	74	22	4
45 - 54	76	22	2
55 - 64	75	21	4
65 lat i więcej	64	30	6

Wyraźnie wyodrębniają się tutaj trzy grupy pokoleniowe. Najmniej optymizmu wykazują osoby sięgające pamięcią drugiej wojny światowej i lat bezpośrednio po niej. Są one najbardziej w tej kwestii sceptyczne. W tej grupie wiekowej znajdują się bowiem także ci, którzy sami (bądź ich najbliżsi) doświadczyli dramatycznych przeżyć związanych z konfliktem polsko-ukraińskim, a przynajmniej znają te wydarzenia z informacji

przeżywanych na bieżąco, a nie uzyskiwanych ze źródeł pośrednich. Ważne jest jednak, że w tej grupie wiekowej też dominuje przekonanie o możliwości trwałego pojednania między Polakami a Ukraińcami.

Na drugim biegunie jest pokolenie, które można określić jako wnuków tych pierwszych. Przejawiają oni najwięcej optymizmu co do dalszego rozwoju stosunków polsko-ukraińskich.

Trzeba jeszcze dodać, że opinii na ten temat nie różnicują poglądy polityczne respondentów ani ich sympatie partyjne.

Niemcy to drugi nasz sąsiad, z którym stosunki obarczone są bagażem tragicznej przeszłości. Jeszcze na początku ubiegłej dekady zdania Polaków na temat tego, czy możliwe czy też niemożliwe jest trwałe pojednanie polsko-niemieckie, były mniej więcej równo podzielone, z nieznaczną przewagą opinii negatywnych. Po zawarciu traktatu polsko-niemieckiego sytuacja się zmieniła, zaczął przeważać optymizm w tej sprawie. W 2002 roku aż 80% badanych było zdania, że pojednanie polsko-niemieckie jest możliwe. W następnych latach zaś zaczął wzrastać sceptycyzm w tej kwestii.

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami i Niemcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań															
	II '90	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98	IV '99	V '00	V '01	IX '02	VII '03	X '04	VI '05
	w procentach															
- możliwe	47	63	51	50	58	60	65	73	68	73	76	76	80	75	62	74
- niemożliwe	50	34	46	48	41	39	33	25	24	26	23	23	19	24	30	24
Trudno powiedzieć	2	3	2	2	1	1	1	2	8	1	1	1	1	1	8	2

Spory i nieporozumienia, np. wokół działalności Powiernictwa Pruskiego czy budowy Centrum przeciw Wypędzeniom, spowodowały, że jesienią ubiegłego roku sceptycyzm Polaków wobec możliwości polsko-niemieckiego pojednania był największy od 1996 roku. Obecnie jednak można sądzić, że ten niekorzystny trend uległ zahamowaniu.

Stosunek do tej kwestii jest zróżnicowany. Optymizmowi co do przyszłości stosunków polsko-niemieckich sprzyja wyższy poziom wykształcenia, jednak wpływ ten jest mniejszy niż w odniesieniu do pojednania polsko-ukraińskiego. Natomiast w obu przypadkach niemal taki sam jest związek między wyrażaniem opinii o możliwym pojednaniu

między Polakami i Niemcami a wiekiem badanych, poglądy polityczne i sympatie partyjne zaś nie mają na to wpływu.

Polacy mają poczucie, że żyją w życzliwym otoczeniu, w kraju mającym w większości dobrych i przyjaznych sąsiadów. Bardzo rzadko wyrażają opinię, że większość sąsiednich krajów jest Polsce niechętna. Z drugiej strony zaś co trzeci badany uważa, że stosunek do Polski co najmniej pięciu sąsiednich krajów jest przyjazny i dobry.

Bardzo źle natomiast postrzegane są stosunki polsko-rosyjskie i polsko-białoruskie. W ciągu ostatnich dwóch miesięcy zdecydowanie pogorszyło się postrzeganie stosunków polsko-rosyjskich.

Opracował
Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki **polsko-rosyjskie**? Czy są one:
(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	3	33	57	7	1036
Płeć					
Mężczyźni	3	32	61	4	495
Kobiety	3	34	53	10	541
Wiek					
18-24 lat	4	37	55	4	151
25-34	3	39	51	7	186
35-44	1	33	62	5	169
45-54	3	29	60	7	215
55-64	1	29	64	6	127
65 lat i więcej	5	31	50	14	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	34	54	9	391
Miasto do 20 tys.	2	28	61	9	128
20-100 tys.	5	30	57	8	199
101-500 tys.	2	38	55	4	199
501 tys. i więcej mieszk.	2	31	64	4	119
Wykształcenie					
Podstawowe	3	33	51	13	302
Zasadnicze zawodowe	4	36	53	8	265
Średnie	3	33	61	4	358
Wyższe	1	26	69	3	111
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	0	25	72	3	70
Prac. umysł. niż. szczebla	0	24	73	4	81
Pracownicy fiz.- umysł.	2	48	46	4	97
Robotnicy wykwalifikowani	3	40	56	1	86
Robotnicy niewykwalifik.	5	33	52	10	52
Rolnicy	2	36	56	6	55
Pracujący na własny rach.	5	28	67	0	27
Bierni zawodowo					
Renciści	4	27	55	14	113
Emeryci	3	30	57	10	221
Uczniowie i studenci	7	28	59	6	59
Bezrobotni	4	35	50	10	121
Gospodynie domowe i inni	4	45	43	8	55
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	1	27	68	5	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	2	42	55	1	69
sekt. pryw. poza rolnict.	3	36	57	4	200
prywatnym gosp. rolnym	2	34	60	4	64
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	6	37	48	9	145
301-500	3	41	49	7	196
501-900	2	29	62	6	260
901-1200	6	35	51	8	77
Powyżej 1200 zł	2	16	81	0	51
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	2	31	59	8	346
Średnie	2	35	54	9	442
Dobre	6	32	58	3	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	31	53	13	93
Raz w tygodniu	3	34	57	7	520
1-2 razy w miesiącu	3	33	56	8	155
Kilka razy w roku	3	37	55	5	168
W ogóle nie uczestniczy	4	25	64	7	100
Poglądy polityczne					
Lewica	4	37	55	4	159
Centrum	3	39	55	2	277
Prawica	3	26	69	2	264
Trudno powiedzieć	2	32	49	17	335

Tabela 2. Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki **polsko-białoruskie**? Czy są one:
(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	35	41	17	1036
Płeć					
Mężczyźni	7	31	51	11	495
Kobiety	7	38	33	22	541
Wiek					
18-24 lat	9	39	32	19	151
25-34	4	42	36	18	186
35-44	8	31	49	12	169
45-54	7	33	47	12	215
55-64	9	33	48	11	127
65 lat i więcej	5	31	36	28	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	6	36	37	21	391
Miasto do 20 tys.	7	33	44	16	128
20-100 tys.	6	37	40	16	199
101-500 tys.	8	38	42	12	199
501 tys. i więcej mieszk.	6	25	56	13	119
Wykształcenie					
Podstawowe	8	29	37	26	302
Zasadnicze zawodowe	9	40	36	15	265
Średnie	6	40	42	12	358
Wyższe	2	21	67	10	111
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	2	27	61	9	70
Prac. umysł. niż. szczebla	2	32	50	16	81
Pracownicy fiz.- umysł.	8	45	29	19	97
Robotnicy wykwalifikowani	9	37	48	6	86
Robotnicy niewykwalifik.	14	31	37	18	52
Rolnicy	2	53	37	7	55
Pracujący na własny rach.	3	31	57	9	27
Bierni zawodowo					
Renciści	10	28	37	26	113
Emeryci	5	32	45	18	221
Uczniowie i studenci	7	46	35	13	59
Bezrobotni	10	34	35	21	121
Gospodynie domowe i inni	12	30	31	28	55
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	32	50	13	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	9	41	41	10	69
sekt. prywat. poza rolnict.	7	36	43	15	200
prywatnym gosp. rolnym	2	48	39	11	64
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	12	38	36	14	145
301-500	8	36	37	19	196
501-900	5	35	46	14	260
901-1200	5	35	50	10	77
Powyżej 1200 zł	11	29	56	4	51
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	6	33	43	18	346
Średnie	7	36	38	18	442
Dobre	7	34	45	13	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	5	45	27	22	93
Raz w tygodniu	7	36	42	16	520
1-2 razy w miesiącu	10	31	40	18	155
Kilka razy w roku	5	32	46	17	168
W ogóle nie uczestniczy	8	28	48	16	100
Poglądy polityczne					
Lewica	7	37	50	6	159
Centrum	5	40	41	14	277
Prawica	6	33	52	9	264
Trudno powiedzieć	9	31	29	30	335

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraincami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	74	22	4	1035
Płeć				
Mężczyźni	76	21	3	495
Kobiety	73	22	5	540
Wiek				
18-24 lat	82	14	3	151
25-34	77	19	4	186
35-44	74	22	5	169
45-54	76	22	2	214
55-64	75	21	4	127
65 lat i więcej	64	30	6	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	72	22	6	391
Miasto do 20 tys.	76	24	1	128
20-100 tys.	76	21	3	199
101-500 tys.	74	20	6	197
501 tys. i więcej mieszk.	76	23	2	119
Wykształcenie				
Podstawowe	63	30	7	301
Zasadnicze zawodowe	73	21	5	265
Średnie	80	19	1	358
Wyższe	89	10	1	111
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	89	10	1	70
Prac.umysł.niż.szczebła	86	14	0	81
Pracownicy fiz.- umysł.	66	27	7	96
Robotnicy wykwalifikowani	74	24	2	86
Robotnicy niewykwalifik.	78	20	2	52
Rolnicy	78	22	0	55
Pracujący na własny rach.	83	17	0	27
Bierni zawodowo				
Renciści	74	21	5	113
Emeryci	67	28	5	221
Uczniowie i studenci	80	16	4	59
Bezrobotni	70	25	5	121
Gospodynie domowe i inni	71	18	11	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	80	18	3	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	73	26	1	68
sekt. pryw. poza rolnict.	79	18	3	200
prywatnym gosp. rolnym	79	20	1	64
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	72	25	3	145
301-500	72	21	7	196
501-900	75	22	4	259
901-1200	81	16	3	77
Powyżej 1200 zł	85	15	0	51
Ocena własnych war. mater.				
Złe	70	27	3	346
Średnie	75	21	4	441
Dobre	79	17	4	247
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	65	28	7	93
Raz w tygodniu	76	20	4	520
1-2 razy w miesiącu	76	22	3	154
Kilka razy w roku	77	21	2	168
W ogóle nie uczestniczy	68	26	6	100
Poglądy polityczne				
Lewica	76	22	2	157
Centrum	80	18	2	277
Prawica	79	20	1	264
Trudno powiedzieć	65	27	9	335

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	74	24	2	1035
Płeć				
Mężczyźni	74	25	1	494
Kobiety	74	22	4	541
Wiek				
18-24 lat	82	18	0	151
25-34	77	22	1	186
35-44	74	23	3	169
45-54	79	20	1	215
55-64	74	24	2	126
65 lat i więcej	61	35	5	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	73	24	3	390
Miasto do 20 tys.	78	21	1	128
20-100 tys.	79	19	2	199
101-500 tys.	72	25	3	199
501 tys. i więcej mieszk.	69	30	1	119
Wykształcenie				
Podstawowe	68	28	5	301
Zasadnicze zawodowe	74	23	2	265
Średnie	78	21	1	358
Wyższe	79	21	0	111
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	84	16	0	70
Prac.umysł.niż.szczebła	81	19	0	81
Pracownicy fiz.- umysł.	69	29	2	97
Robotnicy wykwalifikowani	74	24	2	86
Robotnicy niewykwalifik.	78	21	2	52
Rolnicy	76	24	0	55
Pracujący na własny rach.	87	13	0	27
Bierni zawodowo				
Renciści	75	20	5	113
Emeryci	63	34	3	220
Uczniowie i studenci	82	18	0	59
Bezrobotni	79	19	3	121
Gospodynie domowe i inni	77	19	4	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	76	23	1	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	77	23	0	69
sekt. pryw. poza rolnict.	77	21	2	200
prywatnym gosp. rolnym	82	18	0	64
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	75	22	3	145
301-500	71	25	4	196
501-900	74	25	1	259
901-1200	73	25	2	77
Powyżej 1200 zł	78	22	0	51
Ocena własnych war. mater.				
Złe	72	26	2	346
Średnie	75	22	3	442
Dobre	76	23	1	247
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	73	22	5	93
Raz w tygodniu	75	23	3	519
1-2 razy w miesiącu	78	22	1	155
Kilka razy w roku	75	24	1	168
W ogóle nie uczestniczy	67	31	2	100
Poglądy polityczne				
Lewica	75	25	0	159
Centrum	79	21	0	277
Prawica	76	23	2	264
Trudno powiedzieć	69	26	5	334